

IJBCM

International Journal of Basic and Clinical Medicine
Uluslararası Temel ve Klinik Tıp Dergisi

Research Article / Araştırma Makalesi

Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Umutsuzluk- Depresyon Sıklığı ve Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Determination of The Relationship Between Hopelessness-Depression Frequency and Socio- Demographic Features in Students of School of Medicine, Suleyman Demirel University

Mustafa Güler¹, Kadir Demirci², Kadir Karakuş³, Ahmet Nesimi Kişioğlu⁴, Erman Zengin⁵, Zübeyir Yozgat¹, Ömer Ören¹,
Gündüzalp Saydam¹, H. Ramazan Yılmaz⁶

¹Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Stj.Dr., ²Psikiyatri AD, ⁴Halk Sağlığı AD, Isparta, Türkiye

³Isparta Devlet Hastanesi, Isparta, Türkiye

⁵Amasya Halk Sağlığı Müdürlüğü, Amasya, Türkiye

⁶Mevlana Üniversitesi, Tıp Fakültesi Tıbbi Biyoloji AD, Konya, Türkiye

Özet

Amaç

Depresyon ve umutsuzluk kişinin verimliliğini kaybetmesine, yaşam kalitesinin bozulmasına neden olan önemli problemlerdir. Bu çalışmanın amacı tıp fakültesi öğrencilerinde depresyon ve umutsuzluk sıklığını ve sosyodemografik özelliklerle arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Materyal ve Metod

Kesitsel-analitik tipte olan bu çalışma 02–04 Mart 2009 tarihleri arasında yürütüldü. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri çalışmaya dahil edildi. Çalışmaya 330 öğrenciden 226'sı (% 68,5) katıldı. Öğrencilere, sosyodemografik özelliklerini saptamaya yönelik anket formu, Beck Depresyon Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği gözlem altında uygulandı. Beck depresyon ölçeğine göre 17 ve üzeri puan alanlar olası depresif olarak sınıflandırıldı. Veriler istatistiksel olarak değerlendirildi.

Bulgular

Öğrencilerin Beck umutsuzluk ölçeği puan ortalamaları 5,3±4,6 bulundu. Beck depresyon ölçeğine göre 64'ü (%28,3) olası depresif bulundu. Olası depresif olanlarda Beck umutsuzluk ölçeği puan ortalaması normal olanlara göre daha yüksekti (p=0.00). Birinci sınıf öğrencilerinde diğer sınıflardaki öğrencilere göre (p=0.03), kızlarda erkeklere göre (p=0.02), yurtda kalan öğrencilerde ise yurtda kalmayanlara göre (p=0.001) depresyon puanları daha yüksek bulundu. Öğrencilerin yaşları, ailenin aylık gelir düzeyleri, ebeveynlerinin öğrenim durumları ile umutsuzluk ve depresyon oranları karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadı.

Sonuç

Sonuç olarak, temel tıp öğrencilerinde depresyon oranı yüksek olmakla birlikte, olası depresif öğrencilerde umutsuzluk puanları da yüksek bulunmuştur. Tıp öğrencilerine rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi, mezuniyet sonrası depresyon ve umutsuzluğun mesleki yaşantılarına olabilecek etkilerini azaltmaya yönelik etkili önleme ve izleme programlarının geliştirilmesi uygun olacaktır.

Anahtar kelimeler: depresyon, umutsuzluk, tıp fakültesi öğrenci, sosyodemografik özellikler

Abstract

Aim

Depression and hopelessness, cause impairment in the quality of life and leads to the loss of one's efficiency are important problems. The purpose of this study is to search the frequency of depression and hopelessness and its relations with socio-demographic characteristics among medical students.

Materials and Methods

This is a cross sectional analytical study. It was conducted 2-4 March 2009 between. 1st, 2nd, and 3rd year students from the Faculty of Medicine, Suleyman Demirel University were included in the study. 236 of a total 330 students (68.5 %) participated in the study. A questionnaire which aims to determine the students' socio-demographic characteristics, Beck depression inventory and Beck hopelessness scale were applied under observation to the participants. According to the Beck depression inventory, those who scored 17 and over were classified as possible depressive. Data were evaluated statistically.

Results

The average score of the students according to Beck hopelessness scale was found 5.3±4.6. According to Beck depression inventory 64 of the students (28.3%) were found to be possible depressive. The average Beck hopelessness scale score was higher for possible depressive students compared to the others (p=0.00). Depression scores was higher among the first year students compared to the others (p=0.03), higher among the females compared the males (p=0.02) and higher among dwelling in dorm compared to not dwelling in dorm (p=0.001). When the age of students, monthly income of family, the educational status of the parents were compared with hopelessness and depression rates there was no statistically significant relation.

Conclusion

As a result, depression rates were high in basic medical students, furthermore hopelessness scores were found high among possible depressive students. Medical students should be given guidance and counseling service. Effective monitoring and prevention programs should be developed in order to lower the possible effects of depression and hopelessness on their future professional lives.

Key words: Depression, hopelessness, medical student, sociodemographic characteristics.

Corresponding Author / Sorumlu Yazar:

Yrd. Doç. Dr. Kadir Demirci
Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi
Psikiyatri Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye
Telefon: (+90) 02462119349
E-mail: kdrdmrc@yahoo.com

Article History / Makale Geçmişi:

Date Received / Geliş Tarihi: 31.01.2014
Date Accepted / Kabul Tarihi: 11.03.2014

Giriş

Üniversite yılları gençlerin duygusal, davranışsal, sosyal, kültürel ve fiziksel birçok zorluğu bir arada yaşadığı bir dönemdir. Birçok genç bu dönemde zorlu geçen Üniversiteye giriş sınavının yorgunluğu, yeni bir çevreye uyum süreci, yeni bir eğitim hayatına alışma zorunluluğu, ailesinden ayrılmaya bağlı kaygı ve endişeler, yalnız kalma korkusu, ekonomik güçlükler, geleceğine, gelecekteki mesleği ve çalışma hayatının zorluklarına ilişkin kaygılar gibi birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu dönemde depresyonun ortaya çıkması gelişme sürecinin bir parçası gibi görünse de, bu dönemdeki depresyon şimdiki ve geleceği etkileyebilmektedir. Üniversite sınavına hazırlanan adaylarda depresyon ve anksiyete bozukluklarının sıklığının yüksek olduğu, sınavda başarısız olup yeniden sınava hazırlanan adaylarda depresyon ve anksiyete düzeyinin daha da yükseldiği gösterilmiştir^{3,4}.

Üniversite öğrencileri arasında yapılan araştırmalarda öğrencileri tehdit eden en önemli ruhsal bozukluğun depresyon olduğu belirtilmektedir. Karamsarlık, değersizlik, yetersizlik düşünceleri, elem, üzüntü, isteksizlik, güçsüzlük, aktivite azalması ve fizyolojik işlevlerde yavaşlama gibi belirtileri içeren sendrom olarak; depresyon son yıllarda sağlık alanında en çok tartışılan konulardan birisidir. Klinik yönden ele alındığında, majör depresyonun temel özelliği, genellikle bir çöküntü biçiminde yaşanan disforik (huzursuz) duygulanımın varlığıdır. Umutsuzluk duygularını içeren şiddetli çökkünlük, depresyon tanısı için yeterli ise de, gerekli değildir.

Tanı için önemli belirti üçlüsü, zevk almada azalma, çevreye ilginin azalması ve azalmış enerji düzeyidir^{5,6}. Toplum içinde klinik düzeyde depresyon yaygınlığının %10, depresif belirti

nokta yaygınlığının ise %13-20 olduğu belirtilmiştir⁷.

Umutsuzluk, depresyonda klinik tablonun bir parçası olarak yer alabilir. Umut, 'ummaktan doğan güven duygusu' olarak tanımlanır ve geleceğe yönelik olarak olumlu beklentilere sahip olma duygusunu belirtir. Bu sayede, insana gelecekte karşılaşılabileceği olumsuz yaşantılarla baş edebileceği duygusunu vererek ruh sağlığını olumlu etkiler. Depresyon ile ilgili geliştirilen kuramların bazıları depresyonda olumsuz düşünce ve beklentinin etkin olduğunu gösterip umutsuzluk ile ilişki kurmuşlardır. Umutsuzluğun, depresyondan bağımsız olarak intihar niyetini etkilediği ve umutsuzluk yaşayan kişilerin yarısından çoğunda umutsuzluğun süreklilik göstererek iki yıl sonra da sürdüğü bildirilmiştir⁸.

Üniversiteli gençlerin ruh sağlıklarını olumsuz yönde etkileyen sorunlardan biri olan umutsuzluğun, sosyal ve ekonomik sorunlar, eğitimde karşılaşılan güçlükler ve gelecek kaygısı gibi etmenlerden kaynaklandığı bilinmektedir^{1,2}. Ülkemizde ve yurt dışında umutsuzluğun yaygınlığını ve yol açan etkenleri özgül olarak inceleyen yeterince araştırma bulunmamaktadır.

Bu çalışmada tıp fakültesi öğrencilerinde umutsuzluk ve depresif belirti düzeylerinin belirlenmesi ve sosyodemografik değişkenlerle ilişkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Tıp fakültesi öğrencilerinde depresyon ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek amacıyla kesitsel-analitik tipte planlanan bu çalışmaya Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Temel Bilimler öğrencisi 226 kişi katıldı.

Verilerin Toplanması: Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulundan izin alındı. Çalışmamıza katılan öğrencilere

sosyodemografik özelliklerini saptamaya yönelik olarak hazırlanan 9 sorudan oluşan anket formu, Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) ve Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) 2-4 Mart 2009 tarihleri arasında gözlem altında uygulandı. Anket uygulamasından önce çalışmayla ilgili bilgi verildikten sonra öğrencilerden sözlü olarak onay alındı.

Anket Formu: Bireyi tanıtıcı bilgilerin bulunduğu anket formu, konuyla ilgili literatür taranarak araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Beck Depresyon Ölçeği: Denekte depresyon yönünden riski belirlemek ve depresif belirtilerin düzeyini belirlemek amacıyla Beck tarafından geliştirilen 4'lü likert tipi kendini değerlendirme ölçeğidir. Formun Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Hisli⁹ tarafından yapılmış olup, ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik makalesinde kesme puanının 17 olarak kabul edildiği belirtilmiştir. Ölçekten alınacak toplam puan 0-63 arasında değişmektedir^{10,11}.

Beck Umutsuzluk Ölçeği: Beck ve ark. tarafından geliştirilmiştir. Ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Seber ve ark.³⁵ tarafından yapılmış olup bireyin geleceğe yönelik olumsuz beklentilerini belirlemek amacıyla kullanılır. Daha sonra Durak ölçek üzerinde çalışmış; ölçeğin geçerliliğine, güvenilirliğine ve faktör yapısına ilişkin daha ayrıntılı bilgiler elde edilmiştir. BUÖ 20 maddeden oluşan, 0–1 arasında puanlanan bir ölçektir. Alınan puanlar yüksek olduğunda bireydeki umutsuzluğun yüksek olduğu varsayılır^{12,13}.

İstatistiksel değerlendirme: Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 15.0 paket programı kullanılarak tablolar oluşturulmuş, yüzde ortalama ki-kare, t testi ve varyans analizi kullanılmıştır. İleri analizde Tukey testi

kullanılmıştır. Değerlendirmede anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Çalışmaya katılan 226 öğrencinin 135'i (% 59,73) kız, 91'i (% 40,26) erkekti. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir dağılımı 1000–2000 TL (% 46,9) arasında yoğunlaşmaktaydı. Katılımcıların anne ve babalarının öğrenim durumları sırasıyla ilkokul ve üniversite mezunlarında yoğunlaşmaktaydı.

Çalışmamıza katılan öğrencilerin 94 (%41,59)'ü yurttan, 87 (%38,57)'si öğrenci evinde, 31 kişi ise (%13,71) ailesi ile kalıyordu. (Tablo 1) Öğrencilerin yaş ortalaması 19,98± 1,3 (min:18,max:25) olup, çalışmaya katılanların % 44,7'si birinci sınıf öğrencisiydi.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımı

		Sayı	%
Cinsiyet	Erkek	91	40,265
	Kız	135	59,734
	≤500	9	3,982
Aylık gelir	500-1000	45	19,911
	1000-2000	106	46,903
	2000-5000	57	25,221
	5000 üzeri	9	3,982
Annenin Öğrenim Durumu	İlkokul	92	40,707
	Ortaokul	28	12,389
	Lise	52	23,008
Babanın öğrenim Durumu	Üniversite	52	23,008
	Yüksek lisans	2	0,884
	İlkokul	39	17,256
Kalınan Yer	Ortaokul	17	7,522
	Lise	52	23,008
	Üniversite	110	48,672
	Yüksek lisans	8	3,539
Ailesiyle	Ailesiyle	31	13,716
	Akraba yanında	6	2,654
	Yurttan	94	41,593
	Öğrenci evinde	87	38,495
Diğer	Diğer	8	3,539
	Toplam	226	100

Öğrencilerin BUÖ puan ortalamaları 5,3± 4,6 olarak bulunmuş ve BDÖ'ye göre puan

ortalaması $12,11 \pm 9,48$ olarak bulunmuş olup kesme puan değerine göre değerlendirildiğinde 64 (% 28,3) kişi olası depresif olarak değerlendirilmiştir (Tablo 2). Olası depresif olanlarda BUÖ puan ortalamasının normal olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur ($p=0,00$).

Birinci sınıf öğrencilerinde diğer sınıflardaki öğrencilere göre ($p=0,03$), kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre ($p=0,02$), yurttan kalan

öğrencilerde yurttan kalmayan öğrencilere göre ($p=0,001$) depresyon puanları daha yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin yaşları, ailesinin aylık gelir düzeyleri, anne ve babalarının öğrenim durumları ile umutsuzluk ve depresyon puanları karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). (Tablo 1–2)

Tablo 2. Beck Depresyon Ölçeği ve Beck Umutsuzluk Ölçeği puan Ortalamaları

	Yaş (ort \pm ss)	Umutsuzluk ölçeği (ort \pm ss)	Depresyon ölçeği (ort \pm ss)
Birinci sınıf (n:101)	19,188 \pm 0,976	5,316 \pm 4,604	13,158 \pm 8,514*
İkinci sınıf (n:80)	20,425 \pm 1,348	5,125 \pm 4,515	11,762 \pm 10,233
Üçüncü sınıf (n:45)	21 \pm 0,852	5,733 \pm 5,228	10,4 \pm 9,879
Genel (n:226)	19,986 \pm 1,328	5,339 \pm 4,688	12,115 \pm 9,444

ort: ortalama, ss:standart sapma, * $p<0,05$

Tartışma

Çalışmamızda tıp fakültesi öğrencilerinde depresyon ve umutsuzluk düzeyleri ve bunların sosyodemografik özellikleri araştırıldı.

Üniversite öğrenimi yılları, insanların ruhsal açıdan en çalkantılı oldukları gelişim dönemlerinden biri olan, hem toplumsal hem de biyolojik olarak geçiş dönemi kabul edilen ergenliğin son evresidir¹⁴. Bu dönemdeki fizyolojik, ruhsal ve toplumsal değişiklikler gençleri zorlamaktadır. Zorlanmalara tepkilerin bir grubunu da depresif belirtiler oluşturmaktadır¹⁵. Depresyon yaygınlığı, kronikleşme ve yinleme oranlarının yüksek olması, intihar riski ve işgücü kaybı oluşturması nedeniyle ciddi bir bireysel ve toplumsal sağlık sorunudur. Bu yüzden depresyonun tanımlanması, önlenmesi, tedavisi, yinleme risk etkenlerinin belirlenmesi özel bir önem taşımaktadır¹⁶.

Çalışmalarda üniversiteye giriş sınavında

beklentileri yüksek olan öğrencilerde depresyonun daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur¹⁷. Çalışmamızda depresif belirtilerin düzeyinin tıp fakültesindeki sınıfın arttıkça azalıyor olması, sınavın etkisinin öğrenciler üzerinden yavaş yavaş kalktığını göstermektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin BDÖ puan ortalaması $12,11 \pm 9,48$ olarak belirlenmiştir. Üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda bu oran 7,6 ile 13,8 arasında bildirilmiştir^{15,16,18,19-21}. Kaya ve arkadaşlarının çalışmalarında Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin BDÖ ortalama puanı 13,47 olarak belirlenmiştir²² ve bu oran çalışmamızla oldukça uyumludur. İnanç ve arkadaşlarının bir mediko-sosyal merkezine başvuran öğrencilerle yaptıkları çalışmada, psikiyatrik tanı dağılımında %28'ine saf depresyon, %16'sına depresyon eş tanısı konulduğu belirlenmiştir¹⁴. Türkiye'de çeşitli

üniversitelerde BDÖ ile yapılan çalışmalarda sendromal düzeyde % 13,8-69 arasında değişen depresyon oranları bulunmuştur^{15,16,19,23-26}. Bizim çalışmamıza katılan tıp fakültesi öğrencilerinin % 28,3'ü BDÖ'den 17 ve üzerinde puan almışlardır. Ayrıca ülkemizde tıp fakültesi öğrencilerinde yapılan bir çalışmada BDÖ puan ortalaması 9,9, BDÖ'den 17 puan ve üzeri alan öğrencilerin oranı %19 bulunmuştur²⁷. Çalışmamızdan elde edilen bulgular genel olarak literatürle uyum göstermektedir. Çalışmamızdaki oranlarla literatürde belirtilen oranlar arasındaki farklılıkların yerleşim yeri, gelir düzeyi, üniversite koşulları, sosyal, kültürel ve bireysel etkenlerle ilintili olabileceği düşünülmüştür.

Yaptığımız çalışmada kız öğrenciler erkek öğrencilerden (p=0,02) daha depresif bulunmuştur. Bu durumun kızların daha duygusal bir yapıya sahip olmalarına bağlı olabileceği, ayrıca aile içerisinde ve toplumda kız öğrenciler üzerinde daha fazla baskı olmasının kız öğrencilerde depresif belirtilerin daha yüksek düzeyde olmasına neden olmuş olabileceği düşünülmüştür. Kız öğrencilerin depresyon puanlarının erkek öğrencilerin puanlarından yüksek olması Marakoğlu ve arkadaşlarının²⁷ sonuçlarıyla benzer bulunmuş, ayrıca GATA ve Kanada Üniversitesi'nde yapılan çalışmalarla da uyum göstermiştir^{24,28}. Kadınlarda depresyon sıklığının erkeklerden iki kat daha fazla olduğu bilinmektedir⁷. Kadınlarda depresyon yaygınlığının bilişsel farklılıklara, biyolojik faktörlere, psikososyal ve ekonomik sorunların kadınlarda daha sık olmasına bağlı olabileceği düşünülmüştür²⁹.

Çalışmamızda sınıflara göre depresif belirtilerin sıklığı incelendiğinde ise birinci sınıf öğrencilerinin daha depresif oldukları bulunmuştur. Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmada da birinci sınıf öğrencileri

daha depresif bulunmuştur²⁷. Ülkemizde yapılan diğer bazı çalışmalarda ise stres düzeyinin sınıfla beraber arttığı ifade edilmiştir^{15,24}. Tıp fakültesi birinci ve ikinci sınıfları arasında depresyon puanlarında fark olmadığı da bildirilmiştir²⁷. Tıp fakültesi birinci sınıfta depresyon düzeyinin yüksek olmasının öğrencilerin zor bir fakülteye başlamalarını düşünmekten ve çevresel uyuma ilişkin durumlardan kaynaklanmış olabileceğini düşünmekteyiz.

Çalışmamızda yurttan kalan öğrencilerin, diğer öğrencilerden daha depresif oldukları tespit edilmiştir. Tıp öğrencilerinde yapılan çalışmada ailesiyle kalan tıp öğrencilerinin yurttan kalan tıp öğrencilerine oranla daha düşük depresyon oranlarına sahip olduğu gösterilmiştir²⁷. Öğrencilerin kaldıkları yerle depresyon arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bildiren çalışmalarda vardır²⁰. Yurttan kalan öğrencilerde depresif belirti düzeyinin yüksek oluşunun sosyal desteğin eksik olmasıyla ilgili olabileceği değerlendirilmiştir.

Çalışmamıza katılan öğrencilerin ailelerinin aylık gelir düzeyleri ile umutsuzluk ve depresyon özellikleri karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuç ailenin gelir düzeyi ile depresif belirti yaygınlığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmalarla¹⁹ uyumludur. Anne ve babaların eğitim düzeyi ile umutsuzluk ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı ilişki olmaması ise Çelikel ve arkadaşlarının çalışmasının³⁰ sonucuyla farklı kabul edilmiştir. Bu durum depresif ve umutsuz olmanın sosyoekonomik durumdan daha ziyade uyum problemleri ile ilişkili olabileceğini düşündürmüştür. Ayrıca çalışmaya katılan tıp öğrencilerinde olası depresif olanların BUÖ puan ortalamasının normal olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Depresyonda, klinik tablo içerisinde umutsuzluk bulunabilmektedir. Seber ve arkadaşları BUÖ ortalama puanının depresyonlu hasta grubunda kontrol grubuna kıyasla daha yüksek olduğunu bildirmişlerdir³¹. Çalışmamızın sonucunda öğrencilerin % 28,3'ünün depresyon açısından risk altında olduğu belirlenmiştir. Fakülteye yeni başlayanlarda üst sınıflara göre, kızlarda erkeklere göre, yurttan kalanlarda diğer arkadaşlarına göre depresif belirtilerin arttığı saptanmıştır. Depresif belirtilerin tanınması ve çözümüne yönelik önceliklerin belirlenmesi son derece önemlidir. Öğrencilere psikolojik danışma hizmetlerinin verilmesinin stresle baş etme ve dolayısıyla psikiyatrik sorunlarla etkili mücadelede önemli olacağı düşünülmektedir.

Bu sonuçlara bakarak; daha ileri ve büyük ölçekli çalışmalar yapılması ve bu veriler ışığında etkili önleme ve izleme programlarının geliştirilmesi gerektiğini söyleyebiliriz.

Kaynaklar

1. Bumberry W, Oliver JM, McClure JN. Validation of the Beck Depression Inventory in a university population using psychiatric estimate as the criterion. *J Consult Clin Psychol.* 1978;46(1):150-5.
2. Sherer M. Depression and suicidal ideation in college students. *Psychol Rep.* 1985;57(3):1061-2.
3. Ergene T, Yıldırım İ. Üniversite adaylarının depresyon düzeyleri. *Psikiyatri Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi.* 2004;12(2):91-100.
4. Soylu Ö. Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Ailelerinden Sosyal Destek Algılayıp-Algılamama Durumlarına Göre Psikolojik Belirtiler Yönünden Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2002.
5. Karaca S, Aşkın R, Herken H. Beck Depresyon Ölçeği ve Otomatik Düşünce Ölçeği'nin depresif hastaların belirlenmesindeki özgüllükleri. *Yeni Symposium.* 1999;37(1-2):6-11.
6. Göğüs A. Birinci basamak sağlık hizmetlerinde depresyon tedavisi. *Psikiyatri Dünyası.* 1998;2:57-9.
7. Öztürk O. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, Onuncu baskı. Ankara: Nobel Tıp Yayınevi, 2004;203-96.
8. Haatainen KM, Tanskanen A, Kylmä J, et al. Stable hopelessness and its predictors in a general population: a 2 year follow-up study. *Suic Life-Threat Behav.* 2003;33(4):373-80.
9. Hisli N. Beck Depresyon Envanterinin Üniversite Öğrencileri için Geçerliliği, Güvenirliliği. *Psikoloji Dergisi.* 1989;7:3-14.
10. Evren B, Evren C, Yapıcı A, Güler MH. Fibromyalji hastalarında ağrı şiddeti ile psikiyatrik belirtiler arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 2005;6(2):69-74.

11. Şahin NH, Batıgün AD, Uğurtaş S. Kısa Semptom Envanteri (KSE): Ergenler için kullanılan geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi.* 2002;13(2):125-35.
12. Durak A, Palabıyıkoglu R. Beck Umutsuzluk Ölçeği geçerlilik çalışması. *Kriz Dergisi.* 1994;2(2):311-9.
13. Savaşır I, Şahin NH. Bilişsel Davranışçı Terapilerde Sık Kullanılan Ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları, 1997;23-39.
14. İnanç N, Savaş HA, Tutkun H, Herken H, Savaş E. Gaziantep Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkezi'nde psikiyatrik açıdan incelenen öğrencilerin klinik ve sosyodemografik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 2004;5(4):222-30.
15. Özdel L, Bostancı M, Özdel O, Oğuzhanoğlu NK. Üniversite öğrencilerinde depresif Belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 2002;3(3):155-61.
16. Aylaz R, Kaya B, Dere N, Karaca Z, Bal Y. Sağlık Yüksekokulu Öğrencileri Arasındaki Depresyon Sıklığı ve İlişkili Etkenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi.* 2007;8(1):46-51.
17. Günay O, Öncel ÜN, Erdoğan Ü ve ark. Lise son sınıf öğrencilerinde durumluk ve sürekli anksiyete düzeyini etkileyen faktörler. *Journal of Health Sciences.* 2008;17(2):77-85.
18. Temel E, Bahar A, Çuhadar D. Öğrenci hemşirelerin stresle baş etme tarzları ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi.* 2007;2(5):109-18.
19. Bostancı M, Özdel O, Oğuzhanoğlu NK, et al. Depressive symptomatology among university students in Denizli, Turkey: Prevalence and sociodemographic correlates. *Croat Med J.* 2005;46(1):96-100.
20. Tayşi BN, Azizoğlu F, Perçinel S, Hasan SH. 1992-1993 öğrenim yılında intörn doktorlarında Beck Depresyon Envanterine göre depresyon prevalansı. *Toplum ve Hekim.* 1994;59:68-74.
21. Oliver JM, Paul JC. Self-Esteem and Self Efficacy; perceived parenting and family climate; and depression in university students. *J Clin Psychol.* 1995;51:467-81.
22. Kaya M, Genç M, Kaya B, Pehlivan E. Tıp Fakültesi ve Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığı, stresle başa çıkma tarzları ve etkileyen faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi.* 2007;18(2):137-46.
23. Doğan O, Doğan S, Çorapçıoğlu A ve ark. Üniversite öğrencilerinde depresyon yaygınlığı ve bazı değişkenlerle ilgisi. *Cumhuriyet Üniv. Tıp Fak. Dergisi.* 1994;16(2):148-51.
24. Bakır B, Yılmaz R, Yavaş İ, Toraman R, Güleç N. Tıp fakültesi öğrencilerinde sorun alanları ve sosyodemografik özelliklerle depresif belirtilerin karşılaştırılması. *Düşünen Adam.* 1997;10(1):5-12.
25. Helm HW, Boward MD. Factor structure of the Beck Depression Inventory in a University sample. *Psychologic Rep.* 2003;92(1):53-61.
26. Sherina MS, Rampal L, Kanason N. Psychological stress among under graduate medical students. *Med J Malaysia.* 2004;59(2):207-11.
27. Marakoğlu K, Çivi S, Şahsivar Ş, Özdemir S. Tıp fakültesi birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinde sigara içme durumu ve depresyon yaygınlığı arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi.* 2006;7(3):129-34.
28. Dion KL, Giordano C. Ethnicity and sex as correlates of depression symptoms in a Canadian University sample. *Int J Soc Psychiatry.* 1990;36(1):30-41.
29. Steiner M, YonkersKA, Eriksson E. *J Psychiatry Neurosci.* 2003;28(2):139-40.
30. Çelikel FÇ, Erkorkmaz Ü. Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkili etmenler. *Nöropsikiyatri Arşivi.* 2008;45(4):122-9.
31. Seber G, Dilbaz N, Kaptanoğlu C, Tekin D. Umutsuzluk Ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik. *Kriz Dergisi* 1993;1(3):139-42.